

Sygn. akt I ACa 11/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Dobrowolski
Sędziowie	:	SA Jarosław Marek Kamiński SO del. Jolanta Fedorowicz (spr.)
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Staroście Powiatowemu w B., Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...) i Gminie T.**

o zadośćuczynienie i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 28 lutego 2013 r. sygn. akt I C 665/12

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu w instancji odwoławczej.**

UZASADNIENIE

Powódka U. K., po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa wnosila o zasądzenie solidarnie od Skarbu Państwa Starosty Powiatu B. i Wojewody (...) od Gminy T. na jej rzecz kwoty 6.124.906 zł tytułem zadośćuczynienia za szkody polegające na „zagarnięciu przez Skarb Państwa na podstawie fałszywych dowodów wytworzonych przez funkcjonariuszy publicznych gruntów powódki składających się z działek nr (...) położonych we wsi B., o wartości wyrażonej przy sprawie o sygn. I C 904/04 z 2004 roku wynoszącej 5.516.952 zł, zwiększonej w wyniku czteroletniego upływu czasu do kwoty wynoszącej 6.732.860 zł, rozpisanej w szczególności w piśmie z dnia 04 sierpnia 2008 roku znajdującym się w aktach sprawy o sygn. I C 1178/08 Sądu Okręgowego w Białymstoku w związku z wniesioną skargą – pozwem o ochronę własności z dnia 26 czerwca 2008 roku”.

Pozwani wnosili o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 28.03.2013 r. oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd ten ustalił, że postanowieniem Sądu Powiatowego w B. z dnia 06 czerwca 1968 roku w sprawie o sygn. I Ns 406/68 dokonano przejęcia na rzecz Skarbu Państwa za zaległości scalone w kwocie 147.352 zł z gospodarstwa rolnego o powierzchni 16,5390 ha położonych we wsi B. – Ż., (...) T., stanowiącego własność A. i U. K. część nieruchomości rolnej o ogólnej powierzchni 16,00170 ha przedstawionej na planie sporządzonym przez Powiatowe Biuro Geodezji i (...) w Ł. w postaci działek gruntu nr (...).

W 2004 roku powódka wniosła skargę o wznowienie postępowania w sprawie I Ns 406/68, jednakże prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 07 marca 2005 roku w sprawie II Ns 3007/04 skarga ta została odrzucona/.

Między stronami, tj. U. K., a Starostą Powiatu B. toczyło się już postępowanie sądowe o naprawienie szkody i zadośćuczynienie. W sprawie o sygn. I C 904/04 przed Sądem Okręgowym w Białymstoku powódka domagała się zasądzenia kwoty 5.516.952 zł tytułem naprawienia szkody za niezgodne z prawem działanie przy wykonywaniu władzy publicznej, polegające na sfalszowaniu dokumentów i wydaniu z naruszeniem prawa postanowienia z sygn. I Ns 406/68 o przejęciu na własność Skarbu Państwa gospodarstwa rolnego (...). Roszczenie obejmowało również żądanie wypłaty zadośćuczynienia za straty moralne w kwocie 100.000 zł. Ostatecznie jednak U. K. cofnęła powództwo, a postępowanie I C 904/04 zostało umorzone postanowieniem z dnia 09 lutego 2005 roku.

Postanowieniem Prokuratury Rejonowej B. – P. z dnia 08 lipca 2010 roku w sprawie Ds. 2542/10 odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie:

I. Poświadczenia 10 kwietnia 1968 roku w Ł. w uchwale Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, że działki nr (...) we wsi B. – Ż. należące do A. i U. K. mają powierzchnię 5,2 oraz 7,262 ha;

II. Poświadczenia 04 grudnia 1995 roku w B. w piśmie Urzędu Wojewódzkiego w B. adresowanym do J. K. nieprawdy poprzez załączenie do pisma kopii mapy, z której wynikało, że wg danych z 1938 roku ogólna powierzchnia działki nr (...) we wsi B. – Ż. wynosiła 13,078 ha,

tj. w sprawie czynów z art. 271 § 1 kk wobec stwierdzenia, że czyny, których karalność ustała, nie zawierają ustawowych znamion czynu zabronionego, tj. na podstawie art. 307 § 1 i 17 § 1 pkt 2 kpk /k. 41/.

Postanowieniem Prokuratury Rejonowej B. – P. z dnia 20 kwietnia 2011 roku w sprawie Ds. 995/11 odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie:

I. Przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza publicznego Starostę Powiatowego w B. w dniu 10 lutego 1960 roku poprzez poświadczenie nieprawdy w dokumencie w postaci rejestru gruntów i budynków wsi B. – Ż. co do powierzchni działek o numerach (...) jak też bezprawną zmianę numeracji działek, czym działano na szkodę U., A. i J. K., tj. czynu z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 271 § 1 kk – wobec przedawnienia karalności czynu karalnego;

II. Przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza publicznego Starostę Powiatowego w B. w 1977 roku poprzez poświadczenie nieprawdy w dokumencie w postaci rejestru gruntów i budynków wsi B. – Ż. co do powierzchni działek o numerach (...), jak też bezprawną zmianę numeracji działek, czym działano na szkodę U., A. i J. K., tj. czynu z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 271 § 1 kk – wobec przedawnienia karalności czynu karalnego;

III. Przekroczenia w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru w okresie od 16.10.1981 roku do 29.04.1982 roku uprawnień przez Naczelnika Gminy T. poprzez sprzedaż działek o numerach (...) z pominięciem

oferty kupna działek złożonej przez U. K., czym działano na jej szkodę, t. czynu z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 12 kk - wobec przedawnienia karalności czynu karalnego;

IV. Doprowadzenia w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru w okresie od 01 maja 2010 roku do 07 marca 2011 roku w B. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez przedłożenie w celu uzyskania wsparcia finansowego poświadczających nieprawdę dokumentów w postaci wypisów z rejestru gruntów i budynków wsi B. – Ż. odnośnie powierzchni działek o numerze (...), tj. czynu z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 12 kk – wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego.

Postanowienia te zostały następnie utrzymane w mocy postanowieniami Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia: 15 listopada 2010 roku w sprawie III Kp 1892/10, 06 lipca 2011 roku w sprawie III Kp 1026/11 oraz z dnia 08 września 2011 roku w sprawie III Kp 1026/11.

Sąd I instancji uznał, że podstawę roszczeń powódki stanowi przepis art. 417 § 1 k.c., ale jednocześnie że nie zostały wykazane przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa i Gminy.

W świetle przytoczonych przez U. K. okoliczności Sąd podzielił stanowisko pozwanego Skarbu Państwa, iż w zakresie roszczenia odszkodowawczego za grunty powódka nie wykazała, jakiej konkretnie nieruchomości ono dotyczy. Innymi słowy, powódka nie dokonała oznaczenia położenia, numerów, granic i powierzchni opisywanej w pismach nieruchomości z uwzględnieniem zapisów ewidencyjnych obowiązujących obecnie. Nie wskazała też podstawy żądania zapłaty w dochodzonej kwocie, a pełnomocnik na rozprawie w dniu 15 stycznia 2013 roku ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że „podstawa jest taka, że trzeba zapłacić”. Nie przedstawiono także jakiegokolwiek dowodu na niezgodność z prawem postanowienia Sądu Powiatowego w B. z dnia 06 czerwca 1968 roku. Jak bowiem wynika z opisanych wyżej faktów, orzeczenie to nie było w ogóle zaskarżone, skarga o wznowienie tego postępowania odrzucona, a roszczenie odszkodowawcze – skutecznie cofnięte. Także postępowanie o sygn. I C 1727/98 toczące się między U. K., a Urzędem Rejonowym w B. i Wójtem Gminy T. zakończyło się wyrokiem oddalającym powództwo. Podobnie próby zainicjowania postępowania karnego zakończyły się negatywnie – postanowieniami o odmowie wszczęcia dochodzenia. Nie ma zatem, według Sądu, ostatecznie żadnego wystarczająco jasno skonkretyzowanego zdarzenia pozwalającego na rozpatrywanie odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa. Nie sposób również pominąć, iż powódka nie wskazała też żadnego z wymienionych wyżej postępowań sądowych bądź przygotowawczych, z którym wiązałyby fakt długoletniego prowadzenia i narażenia jej na poniżające traktowanie.

Z tych też względów, wobec braku wykazania jakiegokolwiek przesłanki odpowiedzialności pozwanych, powództwo U. K. podlegało oddaleniu.

Jako podstawę orzeczenia o kosztach Sąd wskazał przepis art. 102 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł J. K., który wstąpił do sprawy w miejsce zmarłej, po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji, powódki U. K..

Powód zaskarżył wyrok w pkt. I zarzucając mu:

1) rażące naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 6 i art. 361 § 2 k.c., art. 21 ust. 1 i art. 64 ustęp 1 i 2, art. 77 Konstytucji RP przez przyjęcie, że działania pozwanego nie były bezprawne;

- art. 5 k.c. przez przyjęcie, iż powódka czyniła ze swoich praw do posiadania i dziedziczenia oraz danych o swoich gruntach użytek sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;

2) błąd w ustaleniach faktycznych:

- przyjęcie, że w trakcie postępowania powódka nie wykazała w zakresie roszczenia odszkodowawczego jakiej konkretnie nieruchomości ono dotyczy;

- przyjęcie, że pozwani negując wykazane przez powódkę przesłanki ich odpowiedzialności za zapisy w ewidencji gruntów, dostarczyli dla sądu na poparcie swoich tez, aktualnie obowiązujące zapisy ewidencyjne;

- przyjęcie, że orzeczenie Sądu Powiatowego w B. z dnia 6 czerwca 1968 r. sygn.. akt I Ns 406/68, nie było w ogóle zaskarżane;

3) naruszenie prawa procesowego:

- art. 233 § 1 k.p.c. przez błędną ocenę materiału dowodowego i przyjęcie, że powódka nie udowodniła faktu z którego wywodzi skutki prawne,

- naruszenie prawa zawartego w art. 45 ustęp 1 Konstytucji RP. Powódka w świetle zebranego materiału dowodowego jest niewinna i zgodnie z wymaganiami sprawiedliwości tego artykułu Konstytucji, ma prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sądowego.

Na tej podstawie wnosił o:

1) uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie oddalającym powództwo o przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd I instancji lub

2) zmianę zaskarżonego wyroku w części objętej punktem pierwszym i orzeczenie co do istoty sprawy przez Sąd Apelacyjny, który jest Sądem II instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd I instancji prawidłowo ustalił okoliczności faktyczne sprawy; Sąd Apelacyjny te ustalenia jako znajdujące oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym podziela i przyjmuje za własne.

Trafnie w szczególności Sąd Okręgowy przyjął, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa ani też Gminy T., niewłaściwie jednak zastosował przepis art. 417 k.c. w jego obecnym brzmieniu.

Powód jako podstawę faktyczną swoich roszczeń wskazał sprzeczne z prawem działania funkcjonariuszy publicznych, którzy fałszowali dokumenty geodezyjne gruntów należących do rodziców powoda w zakresie ich powierzchni, co doprowadziło do wydania przez Sąd Powiatowy w B. w sprawie I Ns 406/68 w dniu 6 czerwca 1968 roku postanowienia o przejściu ich gospodarstwa rolnego (k. 112 – 115 sprecyzowane powództwo).

Zdarzenia, na które powołuje się powód miały miejsce w 1968 roku, a zatem podstawę ewentualnej odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi przepis art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym sprzed zmiany Kodeksu cywilnego wprowadzonej w 2004 roku (Dz. U. 2004.1692 art. 1).

Zgodnie z ówczesnym art. 417 § 1 k.c. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności.

Z powyższego wynika, że przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie danego art. 417 k.c. są:

1) wyrządzenie szkody przez funkcjonariusza państwowego w rozumieniu § 2 tego artykułu,

2) zawinione działanie lub zaniechanie tego funkcjonariusza,

- 3) normalny związek przyczynowy między działaniem lub zaniechaniem funkcjonariusza a wyrządzoną szkodą,
- 4) wyrządzenie szkody przy wykonywaniu powierzonych funkcjom czynności.

Niewątpliwie więc do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 417 k.c., w poprzednim jego brzmieniu, konieczne jest wykazanie winy funkcjonariusza.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego niezasadnie skarżący twierdzi, że sprzeczne z prawem działanie funkcjonariuszy zostało przez niego wykazane postanowieniami Prokuratury Rejonowej B.-P. w B. w sprawach Ds. 2542/10 i Ds. 395/11.

Z treści wydanych w tych sprawach postanowień wynika bowiem, że w obu z nich odmówiono wszczęcia dochodzenia/śledztwa w sprawie - postanowienie z 8.07.2010 roku Ds. 2542/10 – k. 41 oraz z 20.04.2011 roku Ds. 995/11 – k. 46-48.

Oznacza to, że Prokuratura nie znalazła podstaw do uwzględnienia wniosku J. K. o wszczęcie postępowań karnych, a nie jak twierdzi skarżący, że działania prokuratorskie wykazały działanie przestępcze funkcjonariuszy.

Wbrew zatem przekonaniu skarżącego treść postanowień wydanych przez Prokuraturę Rejonową w Białymstoku o odmowie wszczęcia dochodzenia/śledztwa nie stanowi dowodu wykazującego zawinione działanie funkcjonariuszy Skarbu Państwa prowadzących ewidencję gruntów i przygotowujących wnioski do sądu w 1968 roku.

Zauważyć należy, że powód nie przedstawił innych dowodów w celu wykazania „falszowania” dokumentów przez urzędników Skarbu Państwa. Nie mogą stanowić tego same twierdzenia powoda, że w dokumentach z 1930 roku powierzchnia działki nr (...) położonej we wsi B. wynosiła 12,9777 ha, a według zapisów w ewidencji gruntów 13,078 ha (k. 91).

Wyjaśniano bowiem powodowi już w 2002 roku, że różnica w powierzchni wynikała z wydzielania, a następnie łączenia dróg, których powierzchnię zaliczono poprzednio do powierzchni działki oraz z dokonania podziału działki (...) na (...) (k. 35 akt I C 904/04 Sądu Okręgowego w Białymstoku).

Ponadto powód nie wykazał, że tak mała różnica w powierzchni wynosząca tylko 0,1003 ha miała jakikolwiek wpływ na treść postanowienia Sądu Powiatowego w B. z 1968 roku i na przejęcie gospodarstwa rolnego małżonków K. przez Skarb Państwa.

Zwrócić także trzeba uwagę, że w aktach sprawy I C 904/04 Sądu Okręgowego w Białymstoku znajduje się kopia postanowienia Sądu Powiatowego w B. z dnia 6.06.1968 roku w sprawie I Ns 406/68 (k. 24) wraz z uzasadnieniem, z którego wynika, że A. K. – ojciec powoda brał udział w rozprawie w dniu 23.05.1968 r. i że nie kwestionował on ani powierzchni jego gospodarstwa rolnego, ani też wymiaru obciążeń podatkowych. Nie zgłaszał także żadnych uwag dotyczących treści dokumentów przedstawionych przez ówczesne Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Ł. jako uzasadnienie wniosku o przejęcie gospodarstwa rolnego. A. K. wyjaśnił jedynie, że nie jest w stanie uiścić Państwu należności (k. 24 akt I C 904/04).

W związku z tym Sąd Powiatowy nie miał podstaw do prowadzenia żadnego postępowania mającego na celu zweryfikowanie dokumentów stanowiących podstawę wniosku.

Podkreślić również trzeba, że postanowienie Sądu Powiatowego w B. z dnia 6.06.1968 r. w sprawie Ns I 406/68 o przejęciu na rzecz Skarbu Państwa za zaległości scalone gospodarstwa rolnego małżonków A. i U. K. jest prawomocne.

Z przedstawionych przez skarżącego pism wynika, że U. K. wielokrotnie starała się bezskutecznie o wzruszenie tego orzeczenia. Minister Sprawiedliwości pismami z dnia 30.05.1988 roku, 30.08.1991 roku i 9.10.1991 r. (k. 168, 171) zawiadamiał, że odmawia wniesienia rewizji nadzwyczajnej.

U. K., która nie brała udziału w sprawie I Ns 406/68, kilkakrotnie występowała też ze skargami o wznowienie postępowania - w sprawach II Ns 2570/94, II Ns 3007/04, II Ns 3377/08 i II Ns 3542/09 Sądu Rejonowego w Białymstoku. Wszystkie te skargi zostały odrzucone z powodu wniesienia ich po upływie dopuszczalnego terminu.

Z powództwa U. K. przeciwko Skarbowi Państwa toczyła się też sprawa I C 1172/08 o wydanie działek nr (...), które zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 18.03.2009 roku, zaś Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 18.06.2009 roku w sprawie I ACa 220/09 oddalił apelację powódki.

Toczyła się też między powódką a Skarbem Państwa sprawa I C 904/04 Sądu Okręgowego w Białymstoku o zapłatę, odszkodowanie i zadośćuczynienie za niezgodne z prawem działanie przy wykonywaniu władzy publicznej polegające na sfalszowaniu dokumentów ewidencyjnych, która wobec cofnięcia powództwa zakończyła się umorzeniem postępowania.

Z powyższego wynika, że wszelkie dotychczas podejmowane przez poprzedniczkę prawną powoda – U. K. działania mające na celu wzruszenie postanowienia 1968 roku jak też odzyskanie przejętego na Skarb Państwa gospodarstwa rolnego nie przyniosły oczekiwanego rezultatu.

Postanowienie Sądu z 1968 roku pozostaje zatem prawomocne i stanowi tytuł własności Skarbu Państwa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał zatem żadnych podstaw do uznania, że funkcjonariusze Skarbu Państwa podejmowali bezprawne, zawinione działania mające na celu przedstawienie sądowi prowadzącemu sprawę I Ns 406/68 nierzetelnych dokumentów i doprowadzenia do wydania nieprawidłowego orzeczenia. Różnica w powierzchni działek między stanem z 1930 roku, a stanem z chwili zakładania ewidencji gruntów, na którą wskazuje skarżący, wynosząca zaledwie 0,1003 ha nie stanowi dowodu zawinonego działania funkcjonariuszy.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu I instancji co do braku wykazania przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa. W związku z tym nie miało decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia o zasadności apelacji zagadnienie czy powódka w trakcie postępowania wykazała roszczenie przez wskazanie nieruchomości według obecnych oznaczeń geodezyjnych. Niezależnie bowiem od tego, z braku wykazania zawinonego działania funkcjonariuszy i ich związku z treścią postanowienia Sądu z 1968 roku, powództwo nie mogło być uwzględnione.

Na marginesie należy jedynie zauważyć, że powódka w niniejszej sprawie posiłkowała się starymi numerami geodezyjnymi działek. Nowe zostały ustalone w sprawie I C 1172/08 Sadu Okręgowego w Białymstoku i powódka powinna była złożyć wniosek o dopuszczenie dowodu z tych akt.

Sąd Apelacyjny przy wydawaniu orzeczenia pominął okoliczności wskazane przez skarżącego w piśmie z dnia 12.12.2013 roku (k. 258-259) złożonym jako uzupełnienie apelacji, a odnoszące się do nieprawidłowych, zdaniem skarżącego, działań Gminy oraz Wojewody (...).

Te okoliczności nie były bowiem podnoszone przed Sądem Okręgowym i nie stanowiły podstawy faktycznej pozwu.

W ocenie też Sądu Apelacyjnego skarżący nie wykazał zasadności zarzutu apelacji naruszenia przepisów Konstytucji RP.

Analiza przebiegu postępowania nie potwierdza bowiem, aby sąd naruszył jakiekolwiek uprawnienie konstytucyjne powoda, w tym prawa do rzetelnego procesu.

W tym stanie rzeczy Sąd II instancji nie podzielił zarzutów i wniosków apelacji i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu za instancję apelacyjną Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. odstępując od obciążenia nimi pozwanego mając na uwadze przedmiot sprawy – roszczenie byłego właściciela związane z przejęciem jego majątku na podstawie już nieobowiązujących przepisów jak też sytuację majątkową i zdrowotną skarżącego (lat 78, emerytura 2156,84 złotych – k. 181-184, k. 190).